

רוח: The Woes of Wasteful Words and the Power of Silence

@ Congregation Bnai Yeshurun פרשת בשלח, תשע"ז

1) שערי קדושה - החלק ראשון, השער הראשון¹ (ר' חיים ויטאל זי"ע [1542-1620])
ונמצא כי גוף האדם הנוצר מארבעה היסודות התחתונים, והנה הם כלולים טוב ורע, וגוף האדם נוצר מן הטוב שבארבעה יסודות: אש, רוח, מים, עפר...

2) תניא – סוף פרק א (ר' שניאור זלמן מליאדי זי"ע [1745-1812])
נפש אחת מצד הקליפה וסטרא אחרא, והיא המתלבשת בדם האדם להחיות הגוף, וכדכתיב: "כִּי נִפְשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא" (אחרי מות יז, יא). וממנה באות כל המדות רעות, מארבע יסודות רעים שבה. דהיינו:
כעס וגאווה מיסוד האש, שנגבה למעלה.
ותאות התענוגים מיסוד המים, כי המים מצמיחים כל מיני תענוג.
והוללות וליצנות והתפארות ודברים בטלים, מיסוד הרוח.
ועצלות ועצבות, מיסוד העפר.

3) שערי קדושה - החלק ראשון, השער השני² (ר' חיים ויטאל זי"ע [1542-1620])
יסוד הרוח ממנו נמשך דבור הנקרא **שיחה בטלה**, לדברים שאין בהם צורך כלל - או נפשי או גופני.
ותולדותיו ארבעה, והן: **לְדַבֵּר חֲנָף, ושקרים, ולשון הרע, ולגלות שְׂבָחֵיו לבריות להתגדל בפניהם.**
...והפֶּקֶם הם ארבע מדות טובות, נמשכות מארבעה יסודות הטוב שבנפש היסודית, והם:
1) הענוה... 2) והשתיקה – כאֵלֶם לא יפתח פיו, לבד בעסק תורה ומצות או בְּהַכְרִחֵי לקיום הגוף ולצורך כבוד הבריות.

4) משלי – פרק י, פסוק יט
בְּרַב דְּבָרִים לֹא יִחְדַּל פִּשְׁעוֹ, וְחֹשֶׁךְ שִׁפְתָיו מִשְׂפִּיל.

5) משלי – פרק יח, פסוק כא
מִוֹת וְחַיִּים בְּיַד לָשׁוֹן וְאַהֲבִיָּה יֹאכֵל פְּרִיָּהּ.

6) מסכת יומא דף יט:
תנו רבנן... "**וְדַבְרֵת בְּס" (דברים ו, ז), "בס" יש לך רשות לדבר, ולא בדברים אחרים.**

7) שער בת רבים – פרשת מצורע, עמ' לד: (ר' חיים ארי' לייב, מעיר יעדוואבנא)³
השח שיחת חולין עובר בעשה שנאמר "ודברת בס" בס יש לך רשות לדבר, ולא בדברים אחרים. (התורה שבכתב מתחיל באות ב' "**בראשית**", והתורה שבע"פ מחחיל באות מ' "**מאימתי**" הרי "בס". וזה "בס" יש לך רשות, רק בתורה שבכתב ושבע"פ המרומזים במלת בס. וז"ש "רַכַּב אֱלֻקִּים רִבְתִּים אֶלְפֵי שְׁנָאָן אֶדְנֵי בְּס סִינֵי בְּקֹדֶשׁ" (תהלים סח, יח). ששני התורות ניתנו למשה רבינו ע"ה בהר סיני. בשם הגר"א **מווילנא**).

¹ בביאור הפגם הנגרם על ידי חטאות האדם בענין המצוות

² בביאור הפגם בפגם הנמשך על ידי מדות המגוננות

³ נדפס בווארשא, שנת תר"ס.

The Forces Within: Refining the Elements of Our Emotional Foundation

8 שמות (וארא) – פרק ט, פסוק ב
 כי אם מאן אתה לשלח ועודך מחזיק בם :

9 טור יורה דעה סימן רעה
 ועוד נהגו במנין השיטין שלא לעשותן פחות ממ"ח ולא יותר מס', וכ"כ במסכת סופרים. וה"ר יהודה ברצלוני כתב מ"ב, וסימן "אדני בם סיני בקדש" (תהלים סח, יח).

10 רבינו ירוחם – תולדות אדם, נתיב ב, חלק ב
 בתשובה לרבינו האי ושאלתם כמה שיטין צריך בכל דף ודף, הן מ"ב שיטין ואין לפחות מהן וכך נהגו ז"ל והסופרים הזריזין. וסמך לדבר המ' כנגד מ' יום שניתנה תורה בהם והב' כנגד הב' לוחות...
 רבי אחא אומר: "ודברת בם" עשה אותן קבע, ואל תעשם עראי. אמר רבא: השח שיחת חולין - עובר בעשה, שנאמר "ודברת בם" – "בם" ולא בדברים אחרים. רב אחא בר יעקב אמר: עובר בלאו, שנאמר "כל הדברים יגעים, לא יוכל איש לדבר" (קהלת א).

11 בראשית – פרק ב, פסוק ז
 ויצר ד' אלקים את האדם, עפר מן האדמה, ויפח באפו נשמת חיים; ויהי האדם לנפש חיה.

12 אונקלוס (שם)
 וברא ד' אלקים ית אדם עפרא מן ארעא ונפח באפוהי נשמתא דחיי והות באדם לרוח ממלא.

13 מסכת סנהדרין דף סה:
 רבא ברא גברא, שדריה לקמיה דרבי זירא. הוה קא משתעי בהדיה, ולא הוה קא מהדר ליה. אמר ליה: מן חבריא את, הדר לעפריך.

14 פרקי אבות – פרק א, משנה יז
 שמעון בנו אומר כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה...

15 פרקי אבות – פרק ג, משנה יג
 רבי עקיבא אומר שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה מסורת סייג לתורה מעשרות סייג לעושר נדרים סייג לפרישות סייג לחכמה שתיקה:

16 בראשית – פרק א, פסוק א
 בראשית ברא אלקים, את השמים, ואת הארץ.

17 תרגום ירושלמי (שם) [עיין ריקאנטי ורבינו בחיי]
 בחוכמא ברא ד'....

18 מסכת חולין דף פט.
 אמר רבי יצחק: מאי דכתיב " האמנם אלים צדק תדברון מישורים תשפטו בני אדם" (תהלים נח) - מה אומנותו של אדם בעולם הזה? ישים עצמו כאלם, יכול אף לדברי תורה - תלמוד לומר: צדק תדברון...

The Forces Within: Refining the Elements of Our Emotional Foundation**19) שיחות הר"ן – אות א'**

כי אני ידעתי כי גדול ד' ואדונינו מכל אלקים (תהלים קלה, ב). דוד המלך עליו השלום אמר: כי אני ידעתי. אני ידעתי דיקא, כי גדולת הבורא יתברך אי אפשר לומר לחברו, ואפילו לעצמו אי אפשר לספר מיום ליום, לפי מה שמזריח לו ומתנוצץ לו באותו היום, אינו יכול לספר לעצמו ליום שני הזריחה וההתנוצצות של גדולתו יתברך שהיה לו אתמול ועל כן אמר: כי אני ידעתי, אני ידעתי דיקא. כי אי אפשר לספר כלל, ואמר שמה שכתוב אחריו: כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ וכו', הוא ענין אחר לגמרי ורחוק לגמרי משבח כי אני ידעתי. כי כונתו באלו הדברים כי אני ידעתי אי אפשר לספר כלל, והוא גבוה מאד מאד, גבוה מעל גבוה, מה שאי אפשר לפה לספר רק אני ידעתי דיקא כנ"ל וכמו שכתוב בזהר (ח"א קג, ב): נודע בשערים בעלה (משלי לא, כג) כל חד לפום מה דמשער בליביה כמבואר במקום אחר (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימנים: עב, סג).

20) שמות – פרק א, פסוק יג

ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך:

21) רש"י (שם)

בפרך - בעבודה קשה המפרכת את הגוף ומשברתו:

22) ישעי' - פרק יט, פסוק כב

ונגף ד' את מצרים נגף ורפוא ושבו עד ד' ונעתר להם ורפאם.

23) שמות רבה – פרשה כט

אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן: כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה, ציפור לא צייץ, עוף לא פרח, שור לא געה, אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש, הים לא נודעזע, הבריות לא דיברו, אלא העולם שותק ומחריש - ויצא הקול: "אנוכי ה' אלוקיך".